

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. II. Adulterium debet esse perfectum, & in utroque formale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

Melanct.
an Sanchez.

menta (scilicet adulterium cum machinatione, & adulterium cum promissione aut contractu Matrimonij) induxerit nullâ justâ ratione ducta; quin potius contra exemplum sanctissimi Davidis, qui Bethsabeæ Viræ uxorem duxit, cum ejus virum interficere jussisset. Cæterum ineptissima est impugnatio, quia justissimâ ratione ductam esse Ecclesiam probavimus. Nec Davidis exemplum obstat, non enim tunc erat hoc impedimentum ab Ecclesia statutum. Ita præfatus Auctor.

17.
Resp. Scoti
ad exem-
plum Davi-
dis.

Confimiliter ad hoc exemplum respondet Scotus sup. n. 10. Ad primum, inquit, patet, quod lex ista non fuit statuta pro tempore illo: justius tamen fecisset, si eam lapidasset. Et si dicatur, non; quia seipsum tunc lapidasset, quia fuit socius in crimine.

Contra; quia vel non excusatus enim per hoc: vel oportet se dicere, quod socius in crimine non tenetur ad eandem penam publicam inferendam, ad quam teneretur, si non esset socius. Si autem excusatus eum de non puniendo illam, per hoc quod remisit sibi illam penam legis, hoc non habemus ex Scriptura: sed quia fuit peccatum privatum, & ideo non debuit illud punire penâ publicâ.

Homicidium
tunc non e-
rat impedi-
mentum.

Et hæc videtur rationabilior responsio: & tunc, quod accepit eam in uxorem, post illa gravia peccata adulterij & homicidij, illud ultimum non fuit impedimentum. Scilicet pro isto tempore; hodie autem foret impedimentum, quia sic ab Ecclesia statutum fuit, ne spe Matrimonij contrahendi, adulteria & homicidia multiplicarentur.

18.
Neque hodie
solum adul-
terium.

Et quoniam hæc ratio deficit, quando adulterio non conjungitur machinatio, vel promissio, aut contractus Matrimonij, ideo tali casu non incurritur impedimentum; & maximè quia id, ut vidimus, Ecclesia satis manifestè declaravit. Uti etiam liquidò manifestavit, voluntatis suæ esse, ut hoc impedimentum incurratur, quando adulterio conjungitur machinatio, vel promissio, aut contractus Matrimonij.

Sed cum hæc sit communis sententia D.D. equidem in multis discrepant circa intellectum dictorum criminum; cum enim adulterium aliud formale, aliud sit materiale tantum; promissio alia ficta, alia vera; una conditio nata, altera absoluta; & similiter machinatio subindè ab utroque adultero proveniat, aliquando ab uno tantum; interdum habeat effectum, & nunquam eo careat, & similia plura occurrant; controversia est inter D.D. quid per adulterium intelligatur, quid per machinationem, & quid per promissionem. Incipio ab adulterio, & dico secundò:

CONCLUSIO II.

Adulterium debet esse perfectum,
& in utroque formale.

19.
Quid hic
si posse-

Per adulterium perfectum intelligimus copulam, quæ sufficiat ad consummandum Matrimonium legitime contractum; quid au-

tem ad talem copulam requiratur, alibi diximus, & ideo hic supersedeo. Sed quæ probatio communis doctrinæ? Quia textus prædicti adulterinam copulam exposcunt, quæ delictum consummatum importat; & maximè in his pænabilibus, & impedimentis Matrimonium dirimentibus, quæ valde restringenda sunt. Ita Sanchez lib. 7. disp. 79. n. 2.

Unde non est satis conatus ad copulam, ut docet Gloss. in cap. fin. de Eo qui duxit &c. *Solus conat-
verb. Cognovit eandem, dicens: Sic pater, quod
sola fides data, vel tantum de facto contrahere, non
impedit Matrimonium uxore defunctâ, nisi ad car-
nalem copulam sit processum, & sic intellige omnia
illa jura, quæ dicunt, quod nullus ducat in Matrimo-
nium, cui dedit fidem de ea ducenda post mortem
uxoris, vel cum qua contraxit de facto. Et ita est
argumentum, quod voluntas sive factum, nisi fuerit
subsecutus effectus, non nocet; quia non obfuit conat-
tus, ubi injuria non habuit effectum; sup. de Sponsal
cap. ult. Et idem intellige de eo vel de ea, quæ
machinata est in mortem alterius, scilicet cum esse-
ctu, ut 31. q. 1. Si quis vivente; alias solus co-
natus non impediret, arg. istius cap. quia eadem
ratio videtur utrobique. Hactenus Glossa.*

Nec video quid efficaciter possit objici, sive ex ratione, sive ex autoritate juris vel hominis. Quippè cum jura penam aliquam imponunt absolute & simpliciter pro aliquo crimine, intelligunt de crimine in suo esse perfecto, sive attendunt non tantum affectum, sed maximè effectum.

Scio d. Gloss. objicere sibi aliqua jura, quæ attendunt potius voluntatem seu factum, quam effectum; v. g. cap. Nuper, 4. de Bigamis, ubi declaratur incurrisse penam bigamiæ, qui mortuâ uxore, promotus ad sacros Ordines cum secunda de facto contraxit & cognovit. Sed quid tum? Nam expressis verbis hoc ibi statuitur, in fine: Nos autem in hac questione saliter respondemus, quod cum hujusmodi Clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tamquam cum bigamis non liceat dispensari, licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

21.
Occurritur
objectioni.

Ubi Gloss. in expositione casûs, in fine: Item voluntas sine effectu punitur: quia processit ad effectum, scilicet ad invalidum contractum & copulam.

Absit autem à nobis negare, jus ita posse statuere; sed dicimus non sic esse intelligendum, quando simpliciter punit aliquod crimen, sicut fit in casu proposito, dum simpliciter punit crimen adulterij, nullo verbo indicans, sufficere voluntatem seu affectum intentionis cum aliquo opere subsecuto; v. g. cum tactibus impudicis. Potuisset quidem etiam solum conatum sic punire; sed non constat voluisse, quod potuit velle. Impedimentum autem hoc, sicut dictum fuit, pendet totaliter à voluntate Ecclesiæ.

22.
Probatum
hæc doctrina.

Haud abnuo, tactus impudicos habere malitiam adulterij, seu injustos esse; sed affirmo, non vocari proprie & in communi sermone simpliciter adulterium, multò minus adulteri-

nam

nam copulam. Atque hæc satis de prima parte Conclusionis.

23. Requiritur adulterium formale in utroque.

Sequitur secunda, quæ ait: Et in utroque formale. Id est, requiritur, ut uterque peccet non solum materiali peccato adulterij, sed etiam formali. Materiale voco, quando habetur copula cum eo, vel ea, quæ à parte rei est alienus, vel aliena, quicquid existiment illi, qui copulantur. Unde si reverà non esset alienus vel aliena, defectu validi Matrimonij, licet putarentur tales, quia hic defectus erat occultus, non incurritur per talem copulam, etsi ex affectu interno adulterinam; quia reverà non est adulterina, sed falsò existimatur esse.

Probatur à simili, non sufficere assectum adulterij.

Sicut ergò non excommunicatur, qui percutit hominem putans eum esse Clericum, cum reverà sit laicus; ita quoque non incurrit impedimentum hoc, qui cognoscit feminam putans eam esse conjugatam, cum reverà sit soluta. Quæ enim ratio disparitatis? Sicut enim in uno casu non est vera percussio Clerici, sic itidem in alio casu non est verum adulterium, sed solum putatitium. Ergo sicut in primo casu non punitur percussio Clerici solum putatitia; pari ratione in secundo casu non punietur adulterium tantum putatitium.

24. Matr. me u Non sufficit invalidè contractum, ex c. 2. de Eo qui duxit &c.

Hinc scriptum est cap. 2. de Eo qui duxit &c. Matrimonium metu contractum, nec postea tacite vel expressè ratificatum, eò quòd irritum sit, non ob stare valori Matrimonij alterius, in initio cum adultera.

Hæc sunt verba textus. Significavit nobis O. Andegavensis. Et infra. Mandamus quatenus si constiterit, quod eidem O. tanta vis illata fuerit, quòd non sponte in primam consenserit, nec post præstitum juramentum ipsam carnaliter cognoverit, propter hoc non dimittas, quin ad aliam, quam postea (primam vivente) in uxorem accepit (&c cognovit) revertendi liberam tribuas facultatem. Alioquin (id est, si prima fuerit legitima uxor) sibi, ne ad secundam revertatur, sub interminatione anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in uxorem.

Non est necessarium, ut prius Matr. sit consummatum.

Ex quo jure etiam constat: non esse necessarium, ut prius Matrimonium sit copulâ consummatum, dummodò validum fuerit; hic est enim casus d. cap. 2. ut patet ex ejus verbis mox recitatis.

25. Nec obstat, quòd sit dissolutum per divortium, ex c. 4. eod.

Sufficit quoque, tametsi illud Matrimonium sit per divortium dissolutum quoad habitationem; ut est textus expressus cap. 4. eod. Ex litterarum tuarum insinuatione accepimus; quòd T. uxorem suam in adulterio deprehensam de cui antecessoris assensu abjecit: quæ postmodum accepit habitum monachalem: sed dictus T. antequam illa discederet, aliam superinduxit, & plures suscepit filios ex eadem. Et infra: Fraternitati tuæ igitur respondemus; quòd illos debes ab invicem separare. Idem verò vir; indicat ei de adulterio penitentiam, aliam ducere poterit in uxorem. Ita Clemens III.

Ubi Gloss. verb. Aliam superinduxit, ait: In uxorem, quæ fuit conscia, quòd aliam habeat uxorem.

Quid ergò si non fuisset conscia? Respondet Gloss. ibi: Non noceres. Cur ita? Quia non fu-

isset formale adulterium in utroque; siquidem ipsa formaliter non peccasset, excusata per ignorantiam prioris Matrimonij. Porro requiritur juxta communem DD. sententiam; quòd uterque formaliter peccaverit.

Hanc sententiam tradit Scotus sup. n. 3. dicens: hoc autem intelligendum est, quando ambo sunt conscij, quòd actus ille est adulterium; si enim vir tantum sit conscius, & mulier inscisa; puta, quia nescit eum habere aliam; tunc si postea vir contra- hat cum illa, ad petitionem viri, non est divortium celebrandum, sicuti habetur tit. eod. c. 1. ibi: Quia tamen prefata mulier erat inscisa, quòd ille aliam haberet uxorem viventem, nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet. Consultationi tua taliter respondemus, quòd nisi mulier divortium petat, ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi. Ita Alex. III. Abbati S. Albani.

26. Probatur requiri sola male adulterium in utroque. Scotus. Cap. 1. de Eo qui duxit.

Ubi Gloss. verbo. Insciam, inquit; hoc excusavit mulierem ab adulterio, quia ignorans non committit adulterium, 34. q. 2. In lectum, & ff. de Adult. l. ult. Alioquin si fuisset conscia, non posset postea cum ea remanere, inf. eod. Cum haberet. Imò plus prodest: quia filij de tali Matrimonio legitimi sunt censendi, propter bonam fidem uxoris; inf. Qui sunt legitimi, Ex tenore, & cap. Cum inter: Et tamen non fuit Matrimonium inter eos, etiam post mortem prima uxoris: licet enim ista crederet eum liberum, ligatus tamen erat: & in primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare: sicut nec Matrimonium contrahitur cum servo, licet credatur liber, alias non contractura, etiamsi postea manumitteretur, eo ignorante: quia post manumissionem factam manendo cum eo, approbare semper intelligitur primum consensum, qui erroneus fuit, & non alium, unde Matrimonium non procedit.

Sed quid, si & ipsa mulier erat conjugata, & suum conjugium optimè noverat, cum tunc peccaverit formali peccato adulterij contra proprium conjugium, quàmvis ignoraret alterius conjugium, censens, eam impedimentum hoc incurrisse?

27. An sufficiat formale adulterium contra proprium conjugium. Negat Sanchez, ex cap. 1. & c. 7. de Eo qui duxit.

Sanchez disp. 79. n. 31. sic ait: Nec sufficeret, si uterque esset conjugatus, & nosset proprium conjugium, si neuter alterius conjugium novit. Et putat id clarè colligi ex d. cap. 1. ubi, ut ex verbis mox relatis patet, sola Matrimonij alterius adulteri ponderatur ignorantia.

Et idem solum ponderatur cap. 7. eod. tit. Veniens ad presentiam nostram G. laicus humili insinuatione monstravit, quòd cum in civitate Lemovicensi quamdam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens, Messanam advenit, ubi M. mulierem insciam, quòd aliam haberet uxorem, sibi solemniter copulavit. Verùm cum eidem penitentia fuisset injuncta, ut ad legitimam rediret uxorem, & ipse propter hoc in suam patriam redisset, uxorem suam inveniens carnis debita persolvit, ad Messanam rediit civitatem, & supradictæ M. tamquam legitima cohabitavit uxori. Et infra: Licet autem &c. Vide de Conclus. præced.

Rationem aliquam adjungit Sanchez: Quia impedimentum hoc institutum est propter injuriam

Probatio est rationis.

nam, irrogatam ab utroque adultero eidem Matrimonio, committendo adversus illud adulterium, datâ fide futurarum nuptiarum: at in hoc eventu ignotans non infert injuriam eidem Matrimonio, sed soli proprio. Hæc illæ.

28. *Objectio.* Sed enim, dicit aliquis; Sanchez consiliarius Ecclesiæ fuit, quando hoc impedimentum instituit? Quis ergo ei indicavit, institutum fuisse propter injuriam, irrogatam ab utroque adultero eidem Matrimonio? hoc igitur probandum est ex aliquo jure & non supponendum.

Prorsus, inquis; sed nunquid clarè probatur ex d. cap. 1. & 7. Non puto, nisi clarè probetur, sceminam, de quâ in istis textibus sermo est, fuisse conjugatam. Quippè si non erat conjugata, ut quid ponderaretur vel scientia, vel ignorantia proprii Matrimonij? Quia autem in casu proposito Pontifici solus vir supponebatur conjugatus, idèd sola Matrimonij viri ponderatur ignorantia. Ut ergò hæc doctrina Sanchij clarè colligeretur ex dictis textibus, deberet clarè ex ipsis colligi, tœminam fuisse consciam proprii Matrimonij.

29. *Averja & Dicasti sequuntur Sanchium.* Interim sententiam Sanchez amplectitur Aversa q. 18. sect. 3. §. Debet, sed sine aliquâ probatione. Eamque Dicast. disp. 7. n. 626. vocat probabiliorem, quamvis opposita sit probabilis: sunt enim, inquit, hujusmodi pœnæ restringendæ.

Aliqui recentiores docent oppositum. Sed reponit quispiam, intrâ proprietatem verborum; jam autem verba juris non postulant nisi adulterium, quale reverà committit scemina conjugata in casu proposito: cur ergò, si cætera adfint, non incurreret hoc impedimentum? Incurrere docent aliqui Recentiores (teste Dicast. sup. n. 625.) sed qui illi sint, non commemorat.

30. *Quid sentiat Præpositus.* Ego apud Præpositum de Sacram Matr. q. 7. n. 136. hæc lego: Notandû §. ut hoc impedimentum incuratur, quorundam sententiâ requiri adulterium utriusque notum: stenim libera commercium carnale habeat cum conjugato, ignara statû illius, isque propriam uxorem occidat, ut alteram possit accipere, cum qua commisit adulterium, censent non oriri impedimentû Matrimonium dirimens; quia textus, agentes de hoc impedimento, videntur supponere adulterium utriusque notum, & ita sentit Sa de Impedimentis dirimentibus n. 7. Sanchez. disp. 78. n. 12.

Puat probabile, sufficere notum esse adulterium machinanti mortem. Verum probabile est, sufficere, adulteriû esse notum machinanti mortem, & compartem occidendi, ut Matrimonium contrahatur cum ea, cum qua copula carnalis est habita: quia eo casu verè invenitur adulterium formale ex parte machinantis, & simul occisio: & quàmvis in specie facti, proposita in cap. videatur intervenisse utrimque notitia adulterij: Pontifices tamen in suis decisionibus non videntur ad illam attendisse; sed quia adulter ex intentione ducendi in uxorem eam, quam cognovit, propriam uxorem occiderit, vel occidi curaverit, ut scilicet ex eo capite frustraretur Matrimonio, per quod ad Matrimonium pervenire putabat.

Confirmatur ex c. Veniens, de Eo qui duxit, &c. Confirmatur ex cap. Veniens, de Eo qui duxit, &c. ubi conjugatus, qui copulaverat sibi Matrimonio aliquam, ignoram prioris Matrimonij, non

Bosco de Matrim. Pars II.

potest uxore mortuâ illam in uxorem habere, si machinatus est in mortem uxoris propriæ. Et ita tenet Rebellius lib. 3. q. 8. n. 11. Hactenus Præpositus.

Nunquid audiendus? Quando unus solus (inquit Coninck disp. 31. n. 53.) machinatus est mortem conjugis, requiritur, ut ignara hujus machinationis cum eo ante conjugis mortem committat formale adulterium, sive quod sciat esse tale: alioqui ex parte ipsius non committetur adulterium. Cùm autè pœna hæc sit communis utriusque contrahenti, exigat ut culpa communis sit.

Et confirmatur: quia quando sine occisione conjugis est adulterium commissum, cum fide de contrahendo postmodum Matrimonio, debet uterque scire, se committere adulterium. Si enim alteruter bonâ fide procedat, putans utrumque esse solum, in ejus favorem Matrimonium subsolutum est validum, ut habetur cap. 1. de Eo qui duxit &c. Estque in nostro casu similis ratio. Ita Em. Sa verb. Matrimonium, §. de Imped. Matr. n. 7. & Sanchius lib. 7. disp. 78. n. 12.

Ubi etiam advertit: si Catharina v. g. conjugata, adulteretur cum Petro, ignotans hunc conjugatum, & hic deinde, mortuo marito Catharinæ, occidat eâ insciâ suam uxorem, ut eam ducat, valere Matrimonium. Quia ut adulterium præstet impedimentum, debet ex utraque parte tendere in injuriam conjugis occisæ, & hujus esse occasio; quia hoc impedimentum inductum est ad ejusmodi occasiones tollendas. Adulterium autem Catharinæ, etsi ex ejus parte injuriosum sit proprio marito, non tamen uxori Petri: nec ipsa ex parte sua dedit sciens aliquâ occasionem, ut Petrus occideret suam uxorem, cùm nesciret eum hanc habere. Quod saltem post factum ut probabile admitti potest, quàmvis ante factû tale Matrimonium omninò dissuaderem: & nescio, an judex, facti conscius id admitteret. Usque adhuc Coninck.

Et meritò; quia incertum est, an tale Matrimonium valeat, & fortè judex probabilis judicabit, non valere; & idèd ipsum dissolvat, ex qua dissolutione, seu separatione conjugum, haud levia solent sequi inconvenientia. Ad quæ evitanda, indubiè consultum est, à tali Matrimonio abstinere.

Quantum ad d. cap. Veniens, ex quo Præpositus confirmat suam doctrinam, expendamus ejus verba: Licet autem vivente uxore legitimâ prædictam M. sibi copulare nequiverit in uxorem: quia uxore defunctâ, utpote à lege ipsius solutus, in eandem M. de novo potuit matrimonialiter consentire: dummodo non præstiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem uxoris &c.

Ubi Gloss. verb. De novo, inquit. Ut sic teneat Matrimonium, ut ex nunc, si illa voluerit in eum consentire, alias non compelleretur, sed vir sup. eod. c. 1. Et verb. Fidem adulteræ, sic ait: Hoc idèd dicit, quia & si illa hoc scivisset, & quòd haberet aliam uxorem, adulteræ diceretur: unde non posset esse cum illo propter fidem datam: & quia etiam plus fuit hic: quia in uxorem eam duxit sup. eod. Cùm haberet: sed quia fuit ignotans, adulterium non commisit.

M m

Igitur

31. *Quid sentiat Coninck.*

Sa. Sanchez

32. *Proponitur quidam casus ex Sanchez.*

Eum approbat Coninck post factum.

33. *Expenditur d. c. Veniens.*

34. Logitur in ultima sua parte de adultera.

Igitur hic textus in ultima sua parte loquitur de adultera, id est, femina concia prioris Matrimonij, quæ nequit validè contrahere cum adultero, etiam post mortem uxoris, si eâ vivente vel præstiterit ipsi fidem, vel machinatus fuerit in mortem uxoris, etiam ipsâ infcia, ut patebit ex dicendis infra suo loco.

Probatio.

Probatur autem hic intellectus: quia vocat eam adulteram, qualis non est, secundum jus, quæ ignara prioris Matrimonij contraxit & contractum consummavit. Deinde: si per adulteram intelligat eam, quæ bonâ fide contraxerat & Matrimonium consummaverat; jam frustra dicitur: *Dummodo non præstiterit fidem*; quia, ut notat, Gloss. sup. *Plus fuit hic, quia in uxorem eam duxit*. Adeoque in eandem de novo non potuit matrimonialiter consentire, cujus oppositum ibi decernitur, *dummodo non præstiterit fidem* &c.

35. Proponitur requirit in aliquo casu, ut invidiæ notum sit adulterium.

Cæterum ipse etiam Præpositus sup. n. 137. ut adulterium dirimat inter certas personas, requirit, ut sit notum utrique, seu ut uterque sciat, saltem alterutrum esse conjugatum. Patet, inquit, ex cap. 1. de eo qui duxit &c., ubi decernitur, eum, qui, vivâ uxore, aliam, hujus rei infciam, sibi copularat, non debere discedere ab illa post mortem prioris, quod intelligendum, si post mortem affectu maritali illi adhæserit. Idem indicatur cap. *Veniens*, citato. Hæc ille.

Sed, meo judicio, inconsequenter ad ea, quæ n. præcedenti docuerat, nisi quisquam offenderit, ex quo jure, vel ex qua ratione, adulterium cum fide præstita, notum debeat esse utrique potius, quam dum conjungitur machinationi. Illud jus vel illam rationem expectabimus.

36. Proponitur aliqua quaestio ex Scoto.

Interea quæro cum Scoto sup. *Quid si persona prius nescia, postquam scit impedimentum (ligaminis) petat divortium? Videtur celebrandum ex eod. cap. (1. de eo qui duxit &c.) & hoc argumento à contrario sensu: habetur enim ibi in textu: quod si mulier divortium non petat, non sunt separandi: ex quo innuitur, quod si ipsa petat, sunt separandi.*

Sed hic est dubium (prosequitur n. 4.) quia talis contractus cum muliere infcia vel est Matrimonium, vel non. Si sic, non debet dirimi ad petitionem mulieris: si non, debet fieri divortium ad petitionem viri; quia non possunt simul stare, cum non sint vir & uxor. Ita objicit Scotus contra præcedentem doctrinam.

Resolutio.

Respondet autem ibidem: *Non est Matrimonium; quia mulier consentit in eum, tamquam in potentem contrahere; ipse autem ex parte sua non est talis, qualem eum credidit. Et tunc cum dicitur, quod non possunt simul stare, concedo, quod ille non potest eam matrimonialiter tractare, quia ex parte ejus fornicatio est; sed illa potest sibi matrimonialiter copulari, quia ignorantia invicibilis excusat eam.*

37. Objectio.

Planè dicit aliquis, excusat eam quamdiu manet hæc ignorantia. Sed in casu proposito, quæ prius erat nescia impedimenti, jam scit impedimentum, adeoque separandi videntur, etsi mulier non petat divortium, cum nec illa possit sibi matrimonialiter copulari.

Esto (inquit Scotus sup.) *quod mulier intelli-*

gens impedimentum, non petit divortium, non est divortium celebrandum secundum illud cap. igitur debent simul stare & non in conjugio, quia per te contractus non fuit contractus Matrimonij: igitur aliqui debent simul stare fornicarie secundum istam sententiam. Ita arguit Scotus.

Et quod putabimus eum respondisse? Si (inquit) mulier sciens impedimentum, consentiat in Matrimonium, vir cogendus est, ut consentiat, in panam peccati sui, quia scienter decepit infciam: & ita erit Matrimonium novum ex novo consensu: & ista sententia est valde justa, ut decipiens infciam in hoc, quod est dare potestatem corporis sui, qui tamen non intendit dare, vel non potest, cogatur postea veraciter implere, quod prius fecit dolosè.

Rogas Doct. Subtilem: Nunquid virtute primi consensûs non poterant simul stare? Et esto quod infcia consentiat in quolibet actu conjugaliter, & iste sciens, quod illa vult esse uxor ejus, consentit de novo in eam, non exprimendo sibi impedimentum, quia fortè ex hoc generaretur odium, nunquid possunt stare?

Respondet Scotus sup. n. 5. *Primus consensus non fuit matrimonialis; & ideo nullus actus potest esse licitus in virtute illius consensûs. Et tunc ad secundum dico, quod si impedimentum non exprimitur persona infcia, ipsa in copula carnali sequente, non consentit novo consensu, sed solum reddit in virtute primi consensûs, qui nullus fuit: & ideo licet persona sciens de novo consentiat, non tamen sufficit. Hoc expresse dicit Glossa super illud cap. In primo consensu, qui nullus fuit, intelligitur perdurare: sicut probatur de servo, qui creditur liber, cum quo contrahitur, si post manumittitur, uxore ignorante, non contrahitur Matrimonium: quia post manumissionem factam, manendo cum eo, semper intelligitur approbare consensum primum, qui fuit erroneus, & non Matrimonium. Et ecce prima responsio.*

Aliter posset dici (prosequitur n. 6.) quod si illa infcia fuit ducta, vivente prima uxore ducentis legitima, vera est sententia ista; & in isto casu loquitur Glossa: quia iste est casus textûs, quod vir quidam uxorem habens, sibi aliam hujus rei infciam copulavit; sed primâ mortuâ nititur recedere à secunda, & sic accepit secundam vivente prima; & tunc quidem verum est, quod nullus erat contractus, quia ipse fuit ligatus alteri, licet ista crederet eum liberum à Matrimonio.

Sed si sola duo, scilicet fides datio, & adulteriû cum infcia conjugata fuerint, & post mortem viri ejus, etiam uxoris alterius, adulter ille duceret istam, quid juris? Videtur ex isto cap. quod simpliciter est Matrimonium, etiamsi nunquam exprimitur persona infcia defectus ille, nec ipse post expressionem defectûs de novo consentiat. Et ratio est; quia ex isto cap. colligitur, quod Ecclesia non simpliciter illegitimavit personas illas, propter illa duo concurrentia; sed secundum quid, scilicet si persona decepta reclamet. Sed prima sententia videtur certior; quia si post sciat impedimentum & reclamet, fiet divortium ex isto capite: igitur prius non fuit verum Matrimonium.

Ubi dubius manet Doctor (inquit Scholium præfixum n. 4.) an fidei datio cum adulterio, causent hoc impedimentum si altera pars est infcia

38. Solvitur. Contrahent dolosè iuste cogitur ad verum consensum.

38. Alia questio.

Resolutio Scoti.

Contrahens ignoranter cum servo, non tenetur, si ipsa non sciat servum sui liber.

39. Alia responsio.

An requiratur utrumque servus, co muniti adulterium.

40. An sufficiat fidei datio

cum adulterio.

inſcia adulterij, & communis tenet quòd non ; ex d. cap. 1. de Eo qui duxit. Ita Scholium.

Siquidem plus eſt contraxiſſe Matrimonium de præſenti, quàm dediſſe fidem tantùm de Matrimonio contrahendo. Si ergò contractus de præſenti cum adulterio non cauſent hoc impedimentum, ſi altera pars eſt inſcia adulterij; neque cauſabit fidei datio cum adulterio, ſi altera pars eſt inſcia adulterij. Et ideò valet Matrimonium, ſecundùm communem ſententiam, quòd poſt mortem uxoris adulteri, inter ipſum & partem inſciam celebratur. Nec video rationem aliquam dubitandi.

Unde non puto Scotum de hoc dubitaſſe. De quo ergò ? Fortè de datione fidei, & adulterio, cum inſcia conjugata ; inſciã, inquam, non proprij conjugij, ſed alterius. Qui reverà caſus dubitabilis eſt.

41. *Expendantur aliqua verba Scoti.* Quod autem ait : *Ex iſto cap. colligitur, quòd Eccleſia non ſimpliciter illegitimavit perſonas illas propter illa duo concurrentia, ſed ſecundùm quid, ſcilicet ſi perſona decepta reclamet, non ſatis capio. Dicitur in iſto cap. quòd niſi mulier (decepta) divortium petat, ad petitionem viri (deceptoris) non ſunt aliquatenus ſeparandi.*

Ubi Gloſſa verb. *Niſi mulier*, ait : *Et ita compellitur vir remanere cum ea, ſi voluerit, propter culpam & dolum ipſius viri, ſed non è converſo. Non quòd ſint perſonæ illegitimæ propter impedimentum criminis ; ſed quia liberum eſt mulieri innocenti conſentire, vel non conſentire novo conſenſu ; vir autem nocens cogi poteſt ad novum conſenſum. Si tamen (ut notat Gloſſ. ſup. in fine) contraheret cum alia (ſcilicet antè novum conſenſum) teneret Matrimonium, inſ. eod. Veniens.*

42. *Si mulier, qua inſcia contraxit, nolit de novo conſentire, ſunt ſeparandi.* Igitur ſi mulier nolit de novo conſentire, liquet perfectò eos eſſe ſeparandos ; & ita verum eſt, quòd ſint ſeparandi, ſi mulier divortium petat. Sin autem uterque de novo conſentiat, valet quòd actum fuerat, eò quòd propter ignorantiam mulieris non fuerit inductum hoc impedimentum, ut potè quæ excuſaverit eam ab adulterio formali.

Hinc ſi mulier, poſtquam ſcivit impedimentum ligaminis, Matrimonium conſummaverit, nequit ampliùs cum viro illo validè contrahere propter impedimentum criminis, ſcilicet formalis adulterij ex parte utriuſque, & contractùs Matrimonij. Quippè in eodem Matrimonio perfeverando, & eo poſt ſcientiam prioris conjugij utendo, cenſetur quaſi contractum Matrimonium poſt ſcientiam, & anſa præbetur machinandi in mortem conjugis. Ita Sanchez ſup. diſp. 79. n. 32.

Quid ſi conſummaverit Matrimonium poſt habitam ſcientiam. Sanchez.

Hoc tamen intelligo (inquit idem Auçtor n. 33.) niſi jam habitã ſcientiã reſilierant illi ab eo Matrimonio de facto inito, & poſt caſu adulterium admiſere.

Porrò ratio hujus limitationis eſt : quia prior ille contractus Matrimonij omninò jam extinctus erat, quando adulterium admiſere, atque adeò tunc non concurrunt adulterium & contractus de præſenti, quòd prorsus neceſſarium eſt ad hoc impedimentum, ut conſtat ex juribus ſup. allegatis.

Boſco de Matrim. Pars II.

Nunquid idem dicendum de fide præſtita ? Noli dubitare. Siquidem quoad hoc impedimentum inducendum æquiparantur omninò contractus de præſenti, & fides præſtita, cap. fin. de Eo qui duxit &c. Sicut igitur ſufficit Matrimonium antè ſcientiam, ita & fides.

Præterea ; quia copula poſteà habita, nondum fide diſſolutã, illi innitur : & non minùs anſa captandæ mortis conjugis præbetur, quàm ſi utrumque poſt ſcientiam contingeret. Nec eſt ſimile de adulterio ſcientiam præcedenti ; quòd id ex parte ignorantis verum adulterium minime fit. Ita Sanchez ſup. n. 34.

Rogat quiſpiam : ecquando dicitur haberi ſcientia prioris conjugij ? Reſpondet Sanchez ſup. n. 37. quando adest certitudo, aut probabilis opinio. Non enim cuilibet levi inſinuationi fides habenda eſt ; arg. cap. Inquiſitioni. 44. de Sent. excom. ibi : *In ſecundo diſtinguimus, utrum habeat conſcientiam hujusmodi ex credulitate levi & temerariã, an probabili & diſcretã : & quidem ad ſui paſtoris conſilium (conſcientiã levis & temerariã credulitatis expoſã) licite poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale. Verum cum conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili & diſcretã, quamvis non evidenti & manifeſtã, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet : nam in alterutro vel contra legem conjugij, vel contra judicium conſcientiã committit offenſam. Ita Innoc. III. de conjuge, qui habet conſcientiam impedimenti.*

Ubi Gloſſ. verb. *Levi & temerariã*, interrogat : *Quam dicit levem ?* Et reſpondet : *Puã, ſi audit impedimentum à levibus, & fortè à paucis, quibus credere non tenetur, talem credulitatem vel conſimilem debet removere, quam non evadet, niſi deponat errorem.*

Igitur in caſu noſtro ſufficit probabilis opinio prioris conjugij. Et ideò non excuſat ab hoc impedimento, niſi ignorantia probabilis & juſta ; quia ubi talis ignorantia non eſt, æquivalenter eſt probabilis opinio prioris conjugij, ſaltem in ordine ad peccatum, ita ut, qui cum ignorantia craſſa, & ſupina : contraheret Matrimonium, & conſummaret, peccaret utique formali adulterio.

Atque hæc eſt communis ſententia, & ſatis probabilis inquit Sanchez ſup. n. 38. quàmvis ipſe putet contrariam verioſam, nimirum excuſare ignorantiam craſſam & ſupinam. Tum ; quia ignorantia hæc eſt facti, quæ excuſare ſolet, juxta Reg. 13. de Reg. juris in 6. *Ignorantia facti, non juris excuſat.* Tum etiam ; quia adulterium eſt neceſſarium, quòd tamem abſque dolo non committi, fatentur Omnes, per legem penult. ff. ad l. Juliam de Adult. ibi : *Adulterium ſine dolo malo non committitur.* At ubi dolus exigitur, non ſatis eſt lata culpa, juxta Gloſſam receptam l. *Magna negligentia*, 226. verb. *Dolus*, ff. de Verb. ſignif. Ita Sanchez.

Reſpondeo ad primum cum Henr. Caniſio in D. Regulam : *Quòd dicitur ignorantiam facti excuſare, tum demum verum eſt, ubi ignorantia probabilis eſt, non ſupini aut nimium ſecuri hominis, l. 3. ff. de Juris & facti ignor. ibi : Sed*

43. *Equiparatur hic Mat. & fides præſtita.*

44. *Quando dicitur haberi ſcientiam prioris conjugij, ex Sanchez. C. 44. de Sent. excom.*

Qua ſit levis credulitas.

45. *Sufficit probabilis opinio.*

An excuſet hic ignorantia craſſa.

Aſſerunt Sanchez contra communem.

46. *Prima ejus probatio rejicitur, & explicatur reg. 13.*

juris in 6.
Canisius.

Casius ignorantiam Sabinum ita accipiendam existimasse refert, non deperdit, & nimium securi hominis.

Et l. 6. cod. Nec supina ignorantia ferenda est factum ignorantis, ut nec scrupulosa inquisitio exigenda. Scientia enim hoc modo aestimanda est, ut neque negligentia crassa, aut nimia securitas satis expedita sit, neque dilatoria curiositas exigatur.

Etenim non excusatur is, qui, quod omnes in civitate vel in vicinia sciunt, ipse solus ignoret, l. penult. cod. §. 2. Sed facti ignorantia ita demum cuiquam non nocet, si non ei summa negligentia objiciatur; quid enim si omnes in civitate sciunt, quod ille solus ignorat? Et rectè Labeo defini sciuntiam neque curiosissimi, neque negligentissimi hominis accipiendam, verum ejus, qui eam rem, diligenter inquirendo, notam habere possit.

Vel ejus ignorantiam obtendit, quod publicè & solemniter denunciatum, aut scripto propositum est; cap. 1. de Postulat. Prælat. ibi: Nec sit necessarium cum constitutio solemniter editur, aut publicè promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum vel litteras inculcare: sed id solum sufficit, ut ad ejus observantiam teneatur, qui noverit eam solemniter editam, aut publicè promulgatam.

Quid sit
scientia ex l.
penult. ff. de
Juris & facti
ignor.

47.
Resp. ad 2.
probationem
Sanchij, ex
Coninck.

Ex his concludit Canisius sup. Itaque probabilis alieni facti ignorantia esse debet. Concludo & ego: ergò probatio Sanchez, desumpta ex illa Regula juris, nullius est momenti.

Ad aliam probationem respondet Coninck disp. 31. n. 61. ubi tenet communem sententiam: non committi adulterium sine dolo, quando agitur de pœnis, lege Juliâ infligendis, quæ ut gravissimæ sunt, ita omninò perfectam culpam requirunt. Hoc autem impedimentum non tam est statutum in pœnam, quàm ut occisio conjugis evitetur. Quare non requirit culpam ita perfectam; præsertim cum tale adulterium possit esse occasio occidendi conjugem. Hæc ille.

48.
Dicitur
amplius
plectitur
communem
sententiam.

Et Dicastillo disp. 7. n. 632. sic loquitur de hac controversia: Ignorantia crassa & supina mihi videtur etiam non excusare, quam multi putant dolo æquiparari, & saltem sufficit ad committendum peccatum adulterij, ob quod hoc impedimentum statuitur: ut ipsemet Sanchez, loquens de ignorantia crassa aut supina lib. 9. de Matr. disp. 32. n. 31. & agens de Censuris & alijs pœnis spiritualibus, expressè concedit, per factum cum ignorantia crassa aut supina incurri pœnam, dummodò lex non restringat illam pœnam ad eos, qui scienter faciunt. Cum ergò in hoc casu hæc pœna non requirit specialiter scientiam, neque in textu eam imponente reperitur illa vox: *Scienter*, aut alia æquivalens, non est cur requiramus talem scientiam, quæ excludat etiam crassam ignorantiam aut supinam. Ita Dicastillo.

49.
Aversa pu-
tat, igno-
rantiam
vincibilem
excusare.

At verò Aversa q. 18. sect. 3. §. Sed plerique, Dicit, inquit, potest etiam ignorantia vincibilis tollere hunc effectum. Quia cum lex requirit scientiam aut dolum ad certam pœnam vel effectum, etiam vincibilis ignorantia excusat à

tali pœna vel effectu. Sufficiet tamen dubium de vita aut morte prioris conjugis, ut si postea inveniatur fuisse vivus, non possit post veram illius mortem contrahi cum adultero; quia dubium æquiparatur scientiæ. Hæc ille.

Verum enim verò, si dubium æquiparetur scientiæ, jam qui dubitat de peccato commisso, aut voto emisso, habebit scientiam peccati & voti; quod an concederet Aversa, nescio; sanè à plurimis negatur, etiam ab illis, qui docent, peccatum dubium esse confitendum: nam asserunt, confitendum esse non simpliciter, sed tanquam dubium, quod falsum foret, si dubium æquiparetur scientiæ. Nisi per dubium intelligas probabilem opinionem.

An dubium
æquiparetur
scientiæ.

Præterea, dicit aliquis; unde constat Aversæ, quòd lex requirit scientiam aut dolum ad hanc pœnam? In quo textu, eam imponente, reperitur illa vox, *Scienter*, aut alia æquivalens?

50.
An lex hinc
requirat
scientiam.

Respondetur in cap. 1. de Eo qui duxit &c., ibi: *Nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat &c.* Item cap. Cum haberet, eod. ibi: *Præsertim cum in dies suos ambo proccesserint, & tam diu publicè in adulterio & perjurio ex certa scientia perdurantes &c.*

Sed contra: censet quòd hoc cap. requirat perseverantiam publicam in adulterio, & perjurio, ut incurratur dictum impedimentum? Scio quòd non censeas. Et tamen hæc perseverantia exprimitur in textu, non minus quàm scientia. Cur ergò magis sit necessaria scientia, quàm perseverantia seu perduratio in adulterio & perjurio ex certa scientia, ut patet ex ly *Præsertim*?

Arguitur
quòd non.

Quod attinet ad cap. 1. in eo non statuitur hoc impedimentum; sed decernit Pontifex, mulierem infciam hoc impedimentum, alibi statutum, non incurrisse. Et virum, qui scienter fuerat adulteratus, posse compelli ad Matrimonium. Unde ad summum inde sequitur, quòd vir, qui fuisset adulteratus ex ignorantia crassa & supina, non posset compelli; sed quòd etiam ad ejus petitionem divortium foret celebrandum.

51.
Exponitur
cap. 1. de Eo
qui duxit.

Excusat quidem hoc jus mulierem infciam seu nesciam ab hoc impedimento; sed ubi hoc vel aliud jus dicat, mulierem incurrere hoc impedimentum, quæ scienter contraxerit cum impedimento ligaminis, non invenio in terminis istis. Quapropter expectabo istud ab alijs, melius versatis in jure, antequam subscribere velim sententiæ Sanchij, quæ, sicut dixi, opponitur sententiæ communi, non tamen est improbabilis: præsertim eo attento, quòd pœnæ potius sint restringendæ, quàm ampliandæ, & in dubio standum sit pro valore Matrimonij.

Sequitur alia difficultas major; an si quis scienter adulteraverit cum promissione vel contractu de præsentibus; sed nesciebat impedimentum ex illo adulterio provenire; an, inquam, cum adultera post mortem propriæ uxoris possit validè conjugari?

52.
An hic re-
quiratur
scientia im-
pedimenti.

Ad hanc quæstionem Baucius in Miscellaneis Casuum conscientiæ to. 2. Opus. 1. q. 176. sic respondet. Hunc casum non inveni apud Sanchez,

Sanchez, qui diffusè agit de Matrimonio, nec apud amicissimum Dianam, qui profitetur peregrinas opiniones D.D. ædere in lucem ad utilitatem Fidelium, & ad tollenda peccata mundi; ac proindè opere pretium existimavi, typis mandare doctrinam Paludani, à mentibus Fidelium abolitam, cum hic Auctor sit antiquus, & apud Bibliopolas non reperitur.

53. *Baucius pro parte affirmante citat Palud. & Majorem.*
 At hic Auctor in 4. Sent. dist. 34. q. 1. n. 17. docet & citat Canones, quòd requiritur scientia hujus impedimenti, ad hoc, ut incurratur tale impedimentum: quam scientiam hujus impedimenti Paludanus requirit ex parte utriusque contrahentis, ad hoc ut incurratur supradictum impedimentum, nec sufficit, ut unus contrahentium sciat hujusmodi impedimentum.

Item Fernandez.
 Fernandez in Medulla Casuum conscientiarum, par. 3. c. 16. sect. 5. in fine citat Paludanum, & Majorem qu. 2. dist. 37. q. 1. a. 4. & dicit esse communiorem opinionem, nempe requiri scientiam hujus impedimenti ad hoc, ut quis incurrat.

Ratio.
 Ratio potest esse; quia hujusmodi impedimentum, ut sup. dictum, est impositum ab Ecclesia in pœnam delicti: sed pœnas ait Sanchez in Sum. lib. 4. cap. 22. n. 18. non incurri ab ignorante illas invincibiliter, & dicit hanc esse probabiliorem opinionem. Ergò. Hucusque Baucius, ut refert Diana part. 10. tract. 13. Miscel. resol. 51.

54. *Hæc sententia videtur Diana valde difficilis.*
 Sed si hæc opinio (subdit Diana) esset admitenda, plures in contrahendis Matrimonijs non egerent dispensatione Pontificia. Unde ego circa supradicta habeo magnam difficultatem: nam impedimenta Matrimonij dirimentia, non solum imposita sunt ut pœnæ, verum principaliter tamquam inhabilitates, ut rectè notat Lessius in 3. part. de Sacram. Matri. cap. 7. dub. 1. n. 130. & Alij communiter. Ergò ex hoc capite dicendum, quòd in ipsis non proficit ignorantia, quod non solum procedit quoad ignorantiam juris, sed etiam quoad ignorantiam facti: unde affinitas ignorata ante Matrimonium dirimit illud, ut docet Joan de la Cruz in direct. de Matr. a. 5. dub. 9. conclus. 2. & Alij communiter.

Ipsæ oppositam probat.
 Dicendum est itaque: quòd Matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed etiam civilis contractus, imò ratio civilis contractus in Matrimonio, est antiquior ratione Sacramenti, ejusque fundamentum; contractus autem, ut sit & censeatur legitimus, subest dispositioni Reipub. ut patet in omnibus alijs contractibus; potestque Respublica varias conditiones exigere, sine quibus contractus non censeatur, vel sit legitimus: potest, inquam, exigere vel ex parte materiæ, vel ex parte consensûs, vel ex parte utriusque: ergò Ecclesia potest certas conditiones exigere, sine quibus matrimonialis contractus non sit validus, & proindè potest instituire impedimenta Matrimonium dirimentia. Unde ex his patet, ignorantiam nihil prodesse quoad impedimenta Matrimonij.

55. *Confirmatio ab exemplis.*
 Confirmantur supradicta alijs exemplis ex lege civili & Canonica, in quibus prohibetur,

ne testamenta condantur, nisi sub certo numero testium; nec Professio emittatur, nisi completo integro anno novitiatus, & post annum 16. Et tamen, si aliquis cum ignorantia invincibili conderet testamentum, aut emitteret Professionem sine dictis conditionibus, cum ignorantia invincibili, hoc non obstante, testamentum & Professio essent irrita. Sic & in casu nostro, licet aliquis committeret adulterium & homicidium cum ignorantia inculpabili impedimenti criminis, hoc non obstante, Matrimonium esset nullum absque prævia dispensatione; sicut etiam foret, si aliquis, postquam rem habuit cum matre, haberet copulam cum filia, ignorando inculpabiliter impedimentum affinitatis: nam si hoc non obstante, contraheret cum ista, sine prævia dispensatione Matrimonium esset nullum.

Et ratio horum omnium est; quia impedimenta Matrimonij non imponuntur ab Ecclesia tamquam puræ pœnæ, sed tamquam inhabilitates & conditiones annullantes actum subsequendum.

Unde patet responsio ad argumentum Baucij, videlicet, quòd suspensio, interdictum, & irregularitas non incurritur cum ignorantia inculpabili. Nam respondeo: istas esse puras pœnas; impedimenta autem Matrimonij esse inhabilitates & conditiones annullantes actum faciendum. Ergò est dispar ratio inter utrumque casum. Ideo supradictæ opinioni amicissimi Baucij, tam præjudiciali sacris Tribunalibus Pœnitentiariæ & Datarie Romanæ, nolo calculum meum adjungere. Hactenus Diana.

Sed audiatur etiam Perezus de Matr. disp. 39. sect. 5. n. 7. ubi sic ait circa finem: Adde aliquando accidere posse, ut in eadem lege irritatio actus feratur, & per se propter commune bonum, & simul in pœnam; quia isti duo respectus non repugnant simul conjungi in eodem effectu, vel respectu ejusdem, vel respectu diversorum.

Sic posset dici, impedimenta irritantia Matrimonium, fuisse introducta propter delictum v. g. uxoricidium cum promissione, & adulterium cum aliqua, vivente conjuge, cum promissione futuri Matrimonij; quia tamen hæc pœnalia dici possunt & verè sint; sunt tamen etiam per se expedita ad commune bonum, ut securitati ac fidelitati conjugum consulatur.

Unde licet aliâ pœnâ tale delictum condignè puniretur, nihilominus posset justè irritatio simul persistere, & duplicacione pœnæ; quia per se expressè, etiam si non adjiceretur in pœnam. Nam irritationem in prædictis casibus auferrentur occasiones perpetrandi similia delicta, & hanc causam fuisse sufficientem ad imponenda talia impedimenta, etiam sine vindicatione delicti, quis non videat? Ita interrogat hic Auctor.

Et reverà nemo non videt, qui habet oculos apertos ad videndum, uxoricidium & adulterium in prædictis casibus alijs pœnis posse condignè puniri, & fore punienda. Ergò illa inhabilitas ad contrahendum Matrimonium quoad

§6. Ratio.

Resp. ad arg. Baucij.

§7.

Irritatio actus aliquid quando simul est pœnalis & moralis, ex Perezio.

§8.

Ita videtur illi, hic esse.

Approbatum ab Auctore.

dantibus dici posset moralis; saltem non est purè pœnalis, seu pura pœna, sicut est excommunicatio, suspensio, interdictum, irregularitas, dum ab eis excusat ignorantia inculpabilis.

59. *Disparitas inter hoc impedimentum & excommunicationem.*
Præterea disparitas est: quod excommunicatio, suspensio, &c. sint pœnæ contemptus, id est, impositæ ob contemptum clavium, & contumaciam, ut notat Sanchez lib. 9. disp. 32. n. 17. & ideo requiritur in ipsis, secundum multos D.D. quos citat Sanchez ibi. n. 20. scientia juris prohibentis, & ipsius pœnæ. Quamquam ipse n. 21. probabilius putet, hanc scientiam requiri in sola excommunicatione, eò quod hæc sit ultima, ac summa pœna; atque adeò exigat in delinquente summam contumaciam, quæ non invenitur absque speciali ejus notitia. Jam autem nullus docet, impedimentum criminis esse pœnam contemptus, aut exigere contumaciam. Ergò non valet argumentum ab una pœna ad aliam.

Quando ignorantia non excusat actum à peccato, neque ab irritatione, juxta Perez.

Hinc Perez sup. n. 8. Dico, inquit, tertio; quando lex humana prohibet actum, addendo irritationem per modum pœnæ, si lex non ignoratur ut prohibens, licet ignoretur ut irritans, actum contra legem factum esse irritum. Moveor: quia talis ignorantia non excusat peccatum contra legem; ergò nec excusat pœnam, licet ignoretur; ergò nec excusat irritationem. Patet hæc ultima consequentia; quia irritatio non est talis pœna, quæ requirat specialem contumaciam, sicut excommunicatio. Hæc ille.

60. *Gobat negat sententiam Paludani esse communio-rem.*
Infero ego: ergò ignorantia impedimenti criminis non excusat invaliditatem Matrimonij. Sed nunquid oppositum docuit Baucius sup. adductus? Gobat in suo Alphabeto tract. 9. cap. 10. n. 202. Credo, inquit, Baucio, affirmanti Paludanum fuisse illius opinionis, pro qua allegatur, sicuti & Majorem; at nego, aut Baucium id docuisse, aut Paludani sententiam esse communio-rem. Quomodo enim posset esse communior? cum & nullus, præter hic nominatos, tangat in specie quaestionem hanc: Utrum impedimenta Matrimonij, pœnam adjunctam habentia, contrahantur ab ignavis impedimenti; & P. Mart. Perez ac Tannerus, relati cap. 1. n. 67. pronuntient, esse communem & certam doctrinam, quod ad impedimenta non requiratur scientia, nec excuset ignorantia juris aut facti.

Resp. ad auctoritatem Sanchezij pro ea adductam.

Auctoritas P. Sanchezij, indicata à Baucio, nihil facit ad rem; quandoquidem loco allegato non agat de pœna superaddita actui, invaliditatem causanti. Unde ipsemet Sanchez lib. 9. de Matr. disp. 32. ad quem locum se refert ipse cit. cap. 22. lib. 4. Sum. solum agit de privatione debiti conjugalis, ob incestum commissum cum consanguinea uxoris: at lib. 3. de Matr. disp. 17. n. 10. agens de clandestino Matrimonio, & non negans, inhabilitatem ei annexam esse pœnam; addit tamen, esse pœnam solum extrinsecam, non autem intrinsecam; & proinde ejus ignorantiam nihil officere vi dirimendi Matrimonij; nec ullo modo dubito, quin ita

habeat praxis omnium Tribunalium, præsertim Romani.

61. *An qui jurata eam sententiam contraxissent, relinquere deberent in bona fide.*
Quia tamen neque Diana, neque Baucius, ultra prorsus notâ afficiunt sententiam Paludani, et si requirentis scientiam utriusque adulteri; & insuper D.D. quos nominavi cap. 1. n. 67. indefinitè aiunt, aliquos negare incursum inhabilitatis respectu ignorantium; & tamen ne quidem improbabilitatis censurâ afficiunt hanc negationem; idcirco non vererentur quandoque illos, qui bonâ fide contraxerunt constricti impedimento criminis, relinquere in bona fide. Hæc ille.

Nec ego vererentur in casu, quo nequeat fieri separatio vel absolute, vel non absque gravissimis incommodis, quæ prævaleant peccatis materialibus, quæ tale Matrimonium consequuntur; idque eâ ratione, quâ in similibus circumstantijs relinquuntur in bona fide, qui contraxerunt cum impedimento consanguinitatis aut alio simili, quàmvis certò constet, Matrimonium esse invalidum.

62. *Si commodè possent, deberent separari.*
Alioquin si commodè possent separari, vererentur illos relinquere in bona fide; quia, salvo meliori, judico, quod vix aut ne vix quidem probabile sit hujusmodi Matrimonium valere. Quàmvis enim aliqui generaliter doceant, ignorantiam pœnæ extraordinariæ ab eâ excusare; tamen dum in speciali disputant de impedimento criminis, non aliam requirunt notitiam, quàm ipsius adulterij, sive quod scienter adulterent.

Patet in Navarro, qui in Sum. lat. c. 22. n. 46. ubi tractat de hoc impedimento, ait: Alterum crimen est, adulterari scienter cum conjuge alterius, & contrahere Matrimonium, vel dare fidem de contrahendo. Et infra: Dixi, scienter, quia si uterque probabiliter ignorat (scilicet adulterium) possunt Matrimonium contrahere &c. Nullam autem mentionem facit scientiæ seu notitiæ ipsius impedimenti, id est, nullo verbo indicat, quod scire debeant, ejusmodi adulterium dirimere Matrimonium post contrahendum.

63. *An reverentiam Paludani docent.*
Quid ergò, inquis, ad Paludanum & Majorem, quos citat Baucius sup. & Gobat credit fuisse illius opinionis? Respondeo: qui citò credit, levis est corde. Si Gobat proprijs oculis legisset Paludanum, & despexisset Canones, quos citat, non credidisset Baucio, affirmanti Paludanum fuisse illius opinionis.

Hæc sunt verba Paludani: Item requiritur in his duobus casibus, quod uterque sciret impedimentum, ac concess. præbend. cap. 1. Nam altero ignorante, non dirimjtur, ut extra de eo qui duxit &c. Propositum, & cap. Veniens, eod. de sponsal. Cum in Apostolica. Jam autem clarum est, d. cap. Propositum, quod est primum illius tit. & cap. Veniens, quod est 7. jam sæpius à nobis citata, solum requirere, ut uterque sciat adulterium. Patet ex verbis supra relatis.

Nec aliud petitur, aut potius colligitur ex cap. Cum in Apostolica, 18. de sponsal. ibi: Et sic falsitate suggestâ, quamdam aliam, facti nesciam sibi.